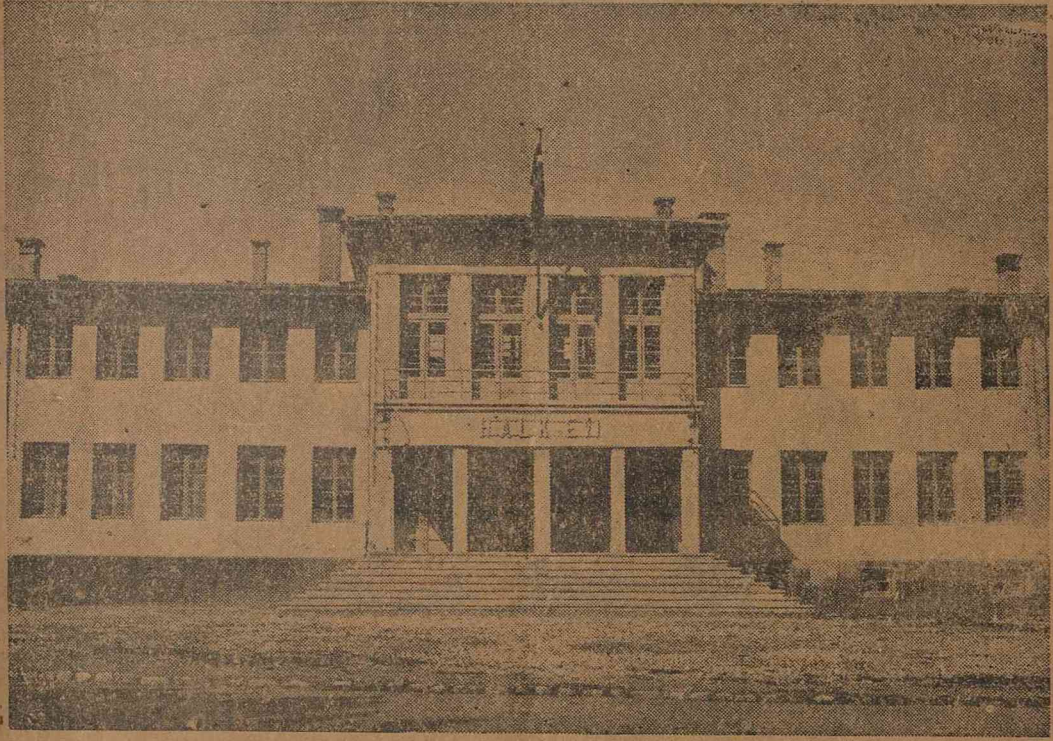

İNANÇ

DENİZLİ HALKEVİ TARAFINDAN AYDA BİR ÇIKARILIR .

Denizli Halkevi

Sayı: 41

Cilt: 4

Temmuz 940

CUMHURİYET MATBAASI - DENİZLİ

İÇİNDEKİLER

Türk Milliyetçiliği	(Ziya Gökalp)
Denizli Coğrafyasına umumî bir bakış	(Dr. Reşat İzbirak)
Şerefli Günler	(Zeki Ülkü)
Rıza Polat Öztürk	(A. Vefa Aray)
Ayrılık Yaklaşırken (Şiir)	(Hasan Çetintürk)
Duvar (Şiir)	(Hasan Çetintürk)
Çayın şartı	(A. U. Darıverenli)
Düşünceler	(A. V. Aray)
Sarhoş (Şiir)	(Esat Aldoğan)
Şirin Denizli (Şiir)	(S. Zeki Göktürk)
Zehirli Gazlar (Tefrika)	(C. Yeşilada)
Hürriyet kuşları (Tefrika)	(A. L. Özdiş)

İmtiyaz Sahibi :
HULUSİ ORAL

Yayın ve Yazı İşleri Direktörü
A. VEFA ARAY

Yazılar, Direktörlüğe gönderilmelidir.

İNANÇ'a yalnız Yıllık Abone yazılır ve Abone Parası

(120) Kuruştur.

İNANÇ

AYLIK HALKEVİ DERGİSİ

CİLT : 4 ,

SAYI : 41

TEMMUZ — 1940

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

— Geçen sayıdan devam —

Geçenki yazımızda milliyetçilik hareketlerini izah ederken (Pan cermanizmden) (Pan islavizm) doğduğunu izah etmiştik. Pan islavizm hareketinin merkezi Çarlık Rusyasıdır. Islav ırkından olan bütün ıslâvların siyaseten ve hars itibarile ittihat etmeleri icap eder. Siyasi noktadan çarlık Rusyası istilâ emellerinin tahakkukuna bu fikri alet ittihaz etmiştir ki evvelce söyledığımız gibi başka milletlerin hukukuna tecavüz edilmiştir. Hars cihetinden ıslâvlık (filoloji) lisaniyat sahasında tetkik mevzuu olmuştur. Çekoslovakya'da Prag Islav Müzesi mühim bir mevki tutar. Hadise cenup ıslavlarına da sirayet etmiştir. Bu günkü Yugoslavya'da ıslâv ve Macar kültürü mücadele etmiştir. Meşhur ıslâv şairi Kollar bu fikri şiirlerle terennüm etmiştir. Çarlık Rusyası pan ıslâvizmi Osmanlı İmparatorluğu aleyhinde de kuvvetle istimal etmiştir. Bu hareket millî vahdetini gaip eden İtalyaya da sirayet etmiş, bir çok tabi küçük kırıallardan ibaret olan İtalyan birliği hem ecnebi istilâsına karşı koymuş ve hem millî vahdetini hazırlamıştır. Manzini bu hareketin liderlerindendir. Fikirler, hudut tanımaksızın ilerlerler. Bu hareket balkanlara hakim olan Osmanlı İmparatorluğunun tabii bulunan Yunanistan, Bulgaristan hep bu kuvvetle millî istiklâllerini istirdat etmişlerdir. Diğer taraftan Osmanlı İmparatorluğuna tabi müslüman anasır da aynı fikrin tarihi tekâmülüne tabi olarak yürümüşlerdir. Fakat uykuda olan millî benliğini gaip eden Kozmopolit imparatorluk bu cere-

yanı hissedemiyordu. Asıl istinat ettiği büyük Türk unsurunu korumuyordu. Tarih ve edebiyat sahasında şimalden İsmail Gaspırenskenen itibaren Ahmet Vefik paşa, Cevdet paşa, Necip Asım larla başlayan bu hareket fikriye serveti fünün edebiyat ile garbe doğru temayül ettikten sonra Selânikte doğan genç kalemlerle hem edebî sahada, içtimâî sahada da Kızıl Elma şairi Ziya Gökalp ile Millî fikrin millî felsefesi yapılmıştır. Celâl Sahir, Mehmet Eminle millî edebiyat başlamıştır. Lisanda yalnız Arapça, Farsca terkipleri kaldırılarak millî lisanı islahaya çalışan bu zümrenin yerine halâskar Atatürk ile İstiklâl savaşı ikmal edildikten sonra islâhatçı Atatürk le Türk lisanı ve tarihi araştırılmış, eski Türk tarihinin derinliklerine nüfuz edildiği gibi Türk lisanının eski kökleri bulunarak lisan millileştirilmek yoluna girilmiştir. Bu gün Türk dili cemiyeti, Türk tarih kurumu bu gaye için uğraşmaktadır. Türk üniversitelerinde bu husus için kürsüler mevcuttur. Millî Şef İnönü, Atatürkün sağlığında bütün içtimâî inkılâpları tatbik sahasına koymuş ve bu gün re'sen deruhte ettiği Türk Millî Şefliğini ifa ederken aynı millî hızla millî inkişafa liderlik etmektedir. Her iki kurumun da fahrî reisliğini uhdelerine almışlardır. Bütün bu içtimâî ilerleme Osmanlı imparatorluğunun inhilâlinden sonra Türk milletinin kendi şuurunu bulmuş olmasından ileri gelmektedir. Bizim teşkilâtı-esasiye kanunumuza göre milliyetçi anlayışımız kültürel manada milliyetçiliktir. Kan esasını nazara alan ırkçılık değildir. Bize göre Türk, Türkçe konuşur. Ve Türk camiaî siyasiyesine merbuttur. Dileği Türklük için çalışmaktır. Kara günlerde millî mukadderatı her şeyin üstünde tutarak mes'ut günlerde millî mefahirle gurur duymuş olmaktır ki dil, dilek, fikir ve his bütünlüğünü ifade eder. Bu bütünlüğe filen dahil olabilen her kes Türktür. İşte Türk milliyetçiliği cereyanı da Osmanlı İmparatorluğunun yekdiğer ile kaynaşmamış muhtelif anasını içerisinden Cihan harbinin tevlit ettiği inhidam ve İstiklâl harbinin yaktığı vatan aşkı ile beraber Türk ufuklarında bir şafak gibi doğdu. Bu şafak az bir zamanda bütün milleti aydınlığı ile ihata etti. O zamana kadar yabancı unsurlar he-

sabına feragatla çalışan ve yine hor nazarlarla bakılan Türk unsuru kendi memleketinde yurdunun yegâne efendisi olduğunu idrak etti. Artık bu mukadder tarihi uyanışla büyük bir inkılâp oluyordu. Türke yabancı olan hanedan asıl millettten ayrılıyordu. Kan itibarı ile karışmış, ruh itibarı ile Bizansın mütefessih ahlâk ile tereddidi etmiş olan bu zümrenin temâil ettiği müessesat asıl Türk milletinin maddî ve manevî bir mümessili olamazdı. Bu hanedanın etrafında toplanan zahiren hükümdara bağlı unsurlar Türk camiaî siyasiyesinden ayrılmak için ihanet yapmaktan kedilerini alamıyorlardı. İleride izah edeceğimiz gibi Osmanlı imparatorluğunun parçalanmasını teshil ediyorlardı. Bu tarihi yürüyüş ve yıkılış inkişaf ediyordu. Maddî ve manevî bütün hüviyet ile Türk olan Türklük bu hazin manzara önünde cesaretini gaip etmiyerek Atatürkün rehberliği altında kanından aldığı büyük kudretle bütün hasım dünyasının önüne dikildi. Ve çelik bir kale gibi göksünü milletinin vatanının selâmeti için en akur saldırılara karşı siper etti. Eğer bir gün tarih kendisine hükümdarı ihanet etmiş, kardeş saydığı kimseler ihanet etmiş, müsteavlî düşman dört tarafından saldırmış olduğu halde silahından tecrit edilmiş olan Türk milletinin istiklâlini, hürriyetini nasıl bir kuvvetle müdafaa ettiğini tetkik ederse muhakkak ve tereddütsüz kanından aldığı asaletle ve Türklük şuurunun yüksek ateş ile bu kurtuluş harikasının vücut bulduğunu kaydedecektir. En müessir silâh maddî silâhlar değildir, manevî kuvvetlerdir. Bu kuvvetler fikirlerde, kalplerde yaşadığı müddetçe esir edilmesinin imkânı yoktur. Bu kuvvetlerle en zalim müsteavlîler hükmedememiştir. Bu kuvvetler vatan aşkı, milliyet mefkûresi, istiklâl severliktir. Bu gün zahiren esir edilmiş, vatanları zabdedilmiş milletler mevcuttur. Fakat bu milletlerin milletçilik şuru istiklâl aşkı sönmemişse esaret muvakkattır. Kurtuluş kendilerine mevcuttur.

Türk milliyetçiliği ebedidir. Hiç bir hodkâm düşünceye istinat etmez. Bu anlayışa göre milletin mevcudiyeti, istiklâli esastır. Bunun aksini düşünmek imkânı yoktur. Türk istiklâli olmadığı gün tarih huzurunda Türk yok demektir. Onun için

ölüm esaretten Türk milleti için daha müreccaktır. İstiklâl harbinin bidayetinde ve neticesinde tecrübenin, tarihin ve bu tarihi yapan Şeflerin şaşmaz bir kale olarak vazettiği tarihi esasa göre Türk milleti ya vardır veyahut yoktur. Varsa müstekildir, hürdür, yoksa ölüdür. Tamamen mahvolmuştur. İkisinin ortası bulunamaz. Türk milleti için esaret mefhumunu anlamağa imkân müsait değildir. Türk mantığı ve tecrübesi böyledir. Bizim kabûl edemiyeceğimiz mantık veya hayat bundan ibarettir. Bugün olduğu kadar yarın da tarih huzuruna davet edildiğimiz zaman oynayacağımız rol budur, bundan başkası olamaz, buna tarih te şahittir. Tarih yalnız bir millete siyasî ebediyet bahşetmiştir. O da Türk milletidir. Muhtelif devirlere hakim, muhtelif mefkûrelerin peşinden koşan istilâ ve tecavüz ordularına Türk tarihi bu cevabı vermiştir.

Nabızlarında Türk kanı dolaşan, mefkûresinde Türklük ateşi yanan Türk çocuğu! bir kerre daha dikkat et ki beynelmilel matbuatta beşinci kol adını taşıyan düşmanla beraber teşriki mesai edip vatanını satmağa çalışan hainler senin bakir ruhuna sokulmasın. Bu mütereddi ruh sana sirayet edemez. Fakat bilmiyerek sinsi sinsi harimi ismetine dahil olmasına karşı korunmak, müteyakkız bulunmak vazifendir. Çünkü bu düşman açıktan gelmiyor; muhtelif şekillere bürünerek maskelenmiş bir vaziyette karşına çıkması muhtemeldir. Meselâ komünizm, nasyonal sosyalizm, faşizm gibi birer tuzaktan ibaret olan zahiren fikir hareketleri gibi görünen hakikatta millî bünyede fesadçılık ve kundakçılık yapmak üzere yangınlar çıkarmak vazifesini alan bu yalancı sözlere karşı uyanık ol; millî şuur ve imanıyla bu sinsi düşmanı boğ ve öldür. Başkasına hizmet bir köleliktir Türk milliyetçiliğini ve Türklüğün en büyük parolası şudur Ebedî Şef en büyük Türk Atatürkün millî mücadelenin ilk günündeki veciz düsturu (Ya İstiklâl, ya ölüm) işte bizim anlayabileceğimiz kaide ve esas budur. Kitabımız ve tecrübemiz bundan ibarettir. Başkaca bir şeyi tecrübe etmeğe ve başka bir misali örnek tutmağa bizim için, tarihimiz için imkân yoktur. Kurtuluşun en kat'i ve şerefli çaresini arayan milletler de bu düstura müracaat edebilirler.

Yazan: Ziya Gökalp

DENİZLİ COĞRAFYASINA UMUMİ BİR BAKIŞ

Yazan: Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesinden

Doktor REŞAT İZBIRAK

Konferans vermek üzere kısa bir müddet önce Denizli'ye yaptığım bir seyahat, bana bu şehir ve civarından müteşekkil bölgeyi yakından tanımağa vesile oldu. Fakat çok ve çeşitli tabiat zenginliklerini ihtiva eden ve bir coğrafyacının tetkik ve müşahede edebileceği birçok mevzuları nefsinde toplamış bulunan bu yeşil ve zengin mıntıkada ancak pek kısa bir müddet kalabildim. Hakikaten, yurdumuzun en güzel ve görülmeğe değer köşelerinden birini teşkil eden Denizli ve civarı çok daha uzun ve derin araştırmalar istiyen bir bölgedir.

Aşağıdaki küçük yazıda, sadece, Denizli ve civarının göze çok çarpan ana hatlarını ve bazı coğrafya vakıalarını göstermeğe çalışacağım:

Dar manasile Denizli havzası adı verilebilecek olan arazi cenubu şarkiden şimali garbiye doğru 36 kilometre uzunluk gösteren ve enliliği de 10 kilometre kadar olan bir feyzan ovası halinde görülmekte ve deniz seviyesinde ortalama olarak 150 - 250 metre yüksekte bulunmaktadır. Bu çukur saha içerisinde, bir taraftan, Emir çayının garbe doğru temadisi olan Büyük Menderes nehri ova boyunca batıya doğru akmakta ve Sarayköy yakınlarında da Çal tarafından gelen Sağ Menderes ırmağı ile birleşerek tekrar garbe doğru yoluna devam etmektedir. Denizli havzasının şimali şarkisinde Çal yüksek arazisi ortalama deniz seviyesinden 1000 - 1200 metre yüksek olarak görülmekte ve bu kaide üzerinde de küçük Çökelez dağı 1733 metre irtifaile yükselmektedir. Bu yüksek arazinin Denizli ovasına doğru olan kenarında sekiler (Taraça) ya hiç bulunmamakta veya pek dar ve ancak yer yer görülebilmektedir. Ovanın cenubunda vaziyet böyle değildir. Burada üçüncü zamanın ikinci yarısına yani Neojene ait rusubattan müteşekkil ve ovadan itibaren cenube doğru

his edilir bir şekilde yükselen basamaklı bir düzlük bulunmaktadır ki Denizli şehrinin kurulmuş bulunduğu bu araziye yukarıda zikredilen (Denizli havzası) na mukabil, (Denizli basamaklı arazisi) adını verebiliriz. Bu arazi Denizlinin takriben 10 kilometre şarkından itibaren aşağı yukarı Sarayköye kadar büyük bir kısmı itibarile Pilyosen devri deniz rutube-tile kaplı bulunmaktadır.

Denizliden itibaren Pamukkaleye kadar yapılacak kısa bir gezinti, geniş manasile Denizli havzasının Morfolojik ve Jeolojik hususiyetleri için iyi bir misal verebilir.

Bilhassa Konglomera tabakalarile kaplı Denizli şehri ve yakınından itibaren şimale doğru gidilirse yolda, Denizliden takriben 5 kilometre mesafede eski Laodikya harabelerinin bulunduğu yere gelinir ki, burası Denizli basamaklı arazisinin Büyük Menberes ovasına bakan kenarı üzerinde bulunmaktadır. Denizli düzlüğünü geçtikten sonra, buraya kadar bir takım masa vari tepeler sırası görülmektedir ki, bunlar bilhassa kaba ve sert konglomeralardan müteşekkil bulunmakta ve yer yer büyük bloklar halinde ayrılmış olarak görülmektedir. Bu konglomera tabakalarile, değişik bir halde, boz renkli kum tabakaları da yer almaktadır. Burası Denizli basamaklı arazisinin nisbeten alçak bir kısmını teşkil etmekte, bunun batı ve doğusundaki arazi ekseriya beyaz üçüncü zaman tabakalarından müteşekkil bir arazi olarak cenuptan gelen derelerle çok parçalanmış tepeler halinde yükselmektedir. Bunlardan meselâ Eskihişar köyünün takriben 3 kilometre cenubu şarkisindeki Akhan ve civarı böyle bir tepelik arazi teşkil etmekte ve bunlar burada gri renkli ve kahve renkli kumlarla bunlar içerisinde yer almış bulunan konglomera banklarından müteşekkil bulunmaktadır.

Yer yer deniz hayvanları kabuklarını veya diğer fosilleri ihtiva eden bu arazinin deniz rusubatı olduğu anlaşılmıştır.

Diğer taraftan Denizli ile Eskihişar köyünden itibaren şimali garbiye, Sarayköye doğru yine bu tepeler görülmekte ve ileri doğru çıkmış bulunan tepelik arazi aynı vechile deniz rusubatından müteşekkil bulunmaktadır.

Biz bu araziye böylece umumî bir bakış yaptıktan sonra

tekrar şimale doğru yolumuza devam edip, alüviyonlarla kaplı bulunan Büyük Menderes ovasını katederek Pamukkale Travertenlerine gidelim. Burası bir taraftan yirmi asır önce bir banyo şehri olarak yer almış bulunan eski Hiyarapolis harabelerinin bulunması, diğer taraftan tabiatın buraya bahşettiği Traverten teşekkülünün fevkaladeliliği ile göze çarpıyor. Muhtelif memleketlerde gezmek ve araştırmak fırsatını bulduğum kalker arazi teşekkülleri içinde Denizlinin Pamukkale traverten teşekkülü gibi tabiat fevkaledeliklerine hemen hemen rastlamadım.

Evvelce zikredilen ve üzerinde Çökelez dağının yer almış bulunduğu Çal yüksek arazisinin kenarı iki esaslı tabakayı ihtiva ediyor: Altta beyaz kalkerlerden ve sarımsak kumlarından müteşekkil tabaka, bunun üzerinde ise kırmızı kalker konglomeralarından mürekkep tabaka. Pamukkalenin daha şimalinde eski kalkerler yer almış görünüyor. Bu sahadaki hemen bütün sular, her halde üçüncü zaman marnlarının mavcudiyeti dolayisile, bulanık olarak görünüyorlar. İşte bu bölgede Ecirli köyünün bir az yukarısında efsanevi manzalarile Pamukkale traverten arazisi yer almış bulunuyor ki, burasını beyaz rengile Çökelez yüksek arazisinin eteğine yapışmış gibi, cenuptan, Honaz dağı eteklerinden de görmek mümkün oluyor. Çal yüksek arazisinin çıplak yamacında takriben iki buçuk kilometre uzunluğunda ve bir kaç yüz metre genişliğinde bir seki (taraça) uzanmaktadır ki, burası hemen kalker travertenlerden müteşekkil bulunmakta ve ovaya doğru takriben 100 metrelik bir şevle inmektedir. Burada bem beyaz renklerle traverten çağlıyanları basamaklar ve çanaklar halinde aşağılara doğru uzanmakta, taşlaşmış şelaleler ve ince dantelâlarla süslenmiş gibi görülen zarif saçaklı traverten yamaçları bütün bu güzellikleriyle aşağıya, ovaya doğru uzanmaktadırlar. Güneşin parlak ışığı altında en parlak bir buz gibi parlayan bu tabiat güzelliğinin hemen bir az yukarısında, sekinin üzerinde tarihî bir şehir, Hiyarapolis, yer almış bulunuyor.

— Devam Edecek —

ŞEREFİLİ GÜNLER

«Buldan Halkevi köşesi»

Yazan: ZEKİ ÜLKÜ

«Tüccardan Ali Süren ve Yusuf Gökçenin Buldan Dört Eylül okulu için yaptırdıkları çok güzel bir çeşmenin küşat resmi için yazılmış ve o gün okunmuştur.»

Dün ve yarın bugünü kısıkanıyor. Çünkü bugün şerefli ve değerli bir gündür. Dün; daha ziyade kendi kendimizin idik. Birbirimiz üzerinde tesir yapmıyor, karşımızda böyle bir esere bakmıyorduk. Yarın da; içimizde bugünkü kaynayışı bulamıyacak, böyle toplanamıyacağız. Ve fakat, her günümüzü bugüne çevirmek, bütün manileri devirmek elimizdedir. Hepimiz birer Ali Süren, birer Yusuf Gökçe olabiliriz. Ve hepimiz, adımızı sadece mezar taşlarımıza değil; böyle, birer çeşme, birer köprü, birer okul, birer hayır müessesesi, birer tayyareye yazdırabilir; varlığımızı, taş ve tunç safheli millî şeref kitabına kazdırabiliriz. Netekim bugün hepimiz bu yüksek arzu ve emelle gözlerimizi Buldan için bir san'at eseri, okul için ihtiyacın çok üstünde ve muhteşem denebilecek bir durumda olan bu çeşmeye dikmiş, hislerimizi suluyor, içimizde bir gün boşalacak zemberekleri kuruyor, Ali Süren ve Yusuf Gökçenin adını ve yüksek ruhunu sigortalıyan, onlara bir mezar taşından daha çok fatiha, hayır dua, şeref ve muhabbet toplayacak olan bu abide karşısında hürmetle minnetle duruyoruz.

Hele, gözlerimiz bu vücutlara dikildikçe; kendimizi, asırlarca sinesinde saklı zengin petrolü dışarıya veren, bizi varlığa garkeden Ramanlar dağındaki petrol kuyusu başında zannediyor, bu; şefkat ve hamiyet dolu kalplerden fışkıran mukaddes su ile mayalanmağa çalışıyoruz.

Su gibi aziz Ali Süren, Yusuf Gökçe! siz sadece bu eseri meydana getirmekle kalmadınız! Bize millî ve şerefli bir yol açtınız. Siz bu memleketin şefkat ve hamiyet bahçıvanlarısınız. Çeşmenizden akacak sularla yüreklerimizdeki yardım tohumlarını sulıyacak, memleketi böyle abidelerle doldurtacaksınız.

Bir kaç gün evvel ıssız ve boş duran bu köşe gibi, yarın

kim bilir hangi köşelerde, hangi yüksek eserlerle bizi karşılaştıracaksınız. Çünkü, memleketin en işlek yerindeki bu abideniz her göze çarpacak, her gün ona çarpmanın meydana getireceği ruhi hararet, ve bu hissi manyeto kıvılcımları kalplerimizde millî ateşler yakacaktır.

Daima hayır ve yardım lâfları geçen bir yerde, herkesin sözleri bu mevzu üzerinde toplanır. Ve her ferd, etrafındakiler tarafından hissizlikle mahkûm edilmemek için — velevki yürekten olmasa bile — hayırsever görünür. İşte siz bizi böyle bir vaziyete soktunuz. Bundan sonra hepimiz daima bu gibi meseleler üzerinde konuşacak, muhitin en çok hoşlanacağı ve kıymet vereceği bu yolda mevki kazanmağa çalışacak, birbirimizle yarışacağız. Sadece kuvveti alkışlıyan bir cemiyet pehlivanları: muzige meclûp bir muhit musikişinasları; boğazına ve zevkine düşkün yerler, aşçılar, tatlıcılar, kebapçılar, içki ve zevkleri ile dolup taşar. Ve günlük mevzularda sadece bu kıymetler yaşar.

Siz; bizi en yapıcı ve en yüksek bir kudrete yükseltiyor; bizi, Türkiye'yi kıymetli eserlerle süslemeğe, hayır ve yardım müesseseleriyle doldurmağa davet ediyorsunuz. Biz de bu işin gönüllüsüyüz. Bu yolda Buldanımızın bayrakdarı sizsiniz. İçimizde size en yakın olmakla şeref duyanlar da: Güzel eserinizin canı ve kanı mesabesinde olan suyu veren belediye, bu işi kendisine ülkü edinen ve bugün bu erişilmez saadete kavuştuğundan, yüreği sevinç ateşleri ile yanıp tutuşan mektep idaresi, ve bu mesele etrafında sizinle temasa geçen ve ötedenberi içi bu yüksek hareketlerle dolup taşan öğretmen Cahit İzercandır.

Bugün üç beşimizin meydana getirip bizi sevince boğduğu bu eser karşısında, gün geçtikçe bir çığ gibi kalabalıklaşacak olan bu yapıcı kuvvet neler yaratmaz? Her gün bu şeref yolunda koşalım yurtdaşılar! Her an bu vadide köpürelim, taşalım vatandaşlar! Hepimiz, aziz İnönü'müzün "su gibi aziz olun!", teveccühüne mazhar olalım aziz kardaşılar!

Su gibi aziz ol, yardımda çok ileri giden Yusuf Gökçe!

Su gibi aziz ol, ilk yardımı öne süren Ali Süren!

Tanınamış genç şairler:

RIZA POLAT ÖZTÜRK

Yazan: A. VEFA ARAY

Şekil: (Geçen Sayıdan devam)

Rıza bildiğimiz nazım şekilleri yanında, bunlara ilâve olarak bazı yeni ve orjinal şekiller bulmuştur. "İstek,, ile "Gidenlerin ardından,, adlı şiirlerine bir göz gezdirirsek şairin şekilde yenilik aramakta olduğunu anlatmakta güçlük çekmeyiz.

(İstek)

İçim şarkı söylüyor, bol ışıklı yarına
Her türlü güzelliğin sütün ırmaklarına
Dökülmek isteyorum :
Dağların seli gibi .. dağların seli gibi ..

Görüp gece gözümün apaydın gündüzünü
En eyinin, en hoşun, o tanrısal yüzünü
Okşamak istiyorum :
Venüs heykeli gibi .. Venüs heykeli gibi ..

Dağa vurgun içimi denizlere götürüp,
Sonsuzluğun şiirine kana kana yüz sürüp,
Koklamak istiyorum :
Saçının teli gibi .. saçının teli gibi ..

Son günü baş ucunda ağlıyacak güzelde
Yanan alnıma değen, her türlü titrek elde
Sevgenlik istiyorum :
Annemin eli gibi .. annemin eli gibi ..

(Gidenlerin ardından)

Sükûtu bir cam gibi
Kırdım, elimle kırdım.
Dağda ilk adam gibi
Tek başıma haykırdım
Gidenlerin ardından .. gidenlerin ardından ..

Çevrilmediler geri
İçim yola döküldü
İşte o gündenberi
Ben ağladım el güldü
Gidenlerin ardından .. gidenlerin ardından

Gidenler hep bizdendi
Bilmem daha varlar mı ?
Vurgun içimizdendi
Çağırsam duyarlar mı ?
Gidenlerin ardından .. gidenlerin ardından

Duygu:

Rıza Polat, okuyucularına (Bir yangının külleri)
adlı eserini aşağıdaki kuple ile takdim ediyor.

Duygu kanatlarında yükselmek çin güneşe
Yere bağlı gövdeyi attım dostlar ateşe
İşte bütün varlığım ısının deşe deşe
Önünüzde duruyor bir yangının külleri

Şair, burada, duygu kanatlarında güneşe yükselmek için
yere bağlı göğdesini ateşe attığını ve bütün varlığının bir
yangın sonu kül bağlamış bir kor halini aldığını söyleyerek
dostlarının onu deşe deşe ısınmalarını istiyor.

O halde şimdi, okuyucularla birlikte bu külü deşmeğe
ve ısınmağa çalışalım.

Kitabın ilk şiiri olan (İstek) in ilk mısralarını okuyalım:

İçim şarkı söylüyor bol ışıklı yarına
Her türlü güzelliğin sütün ırmaklarına
Dökülmek istiyorum:
Dağların seli gibi .. Dağların seli gibi.

Burada, şairin duyguları (bol ışıklı yarına) ve (her türlü
güzelliğin sütün ırmaklarına) coşkun bir dağ seli gibi
koşarken, yolunda bir engele rastlıyarak duraklamış
ve bunun üzerine büyük bir özlemle şarkılaşmış görülüyor.

(Sonu var)

AYRILIK YAKLAŞIRKEN

*Lâmbama bakıyorum.. Belki gazı bitmeden,
Birkaç gecemi daha burada eritmeden
Malûmdan bir meçhule doğru yöneleceğim.*

*Çekerse tâli eğer bir daha döneceğim.
Belki bir silik çizgi gibi sönük kalacak;
Bir gün bu çizgiyi de zaman benden alacak.*

1937 — Atça
HASAN ÇETİNTÜRK

“ D U V A R , ,

*Bazı kışlar bel verdi kendi boyunca kara,
Birer yonga kopardı tipi, fırtına, bora;
Bilmem niçin durmadı içerdeki yaygara?
Ve ne için çoğaldı kesilmeden bu sıcak ?*

*Ne o yazın sıcağı, ve ne bu kışın kırı
Sarf etseler de boşa ellerindeki varı!..
Ruhumun mahfazası bu kemikten duvarı,
Kalbimden başka kuvvet yoktur parçalanacak
Ve eritip çözecek.. O, iğrenç etten bağı.*

1938 — İstanbul
HASAN ÇETİNTÜRK

ÇAYIN ŞARTI

(Folklor)

Yazan: Ali Ulvi Darıverenli

Sabah kahvaltılarında evlerde ve kahve'erde içtiğimiz çay, muhtelif şekillerde hazırlanır. Her evde, her kesin sermaveri olmadığı için su başka kaptakaynatılarak çaydanlığa dökülür. Çayı ya ilk defa veya sonradan konur. Suyun evsafı aranmaz. Şekerinin nasıl olması lâzım geleceği hiç düşünülmez. Çay bardak veya kaşıklarının nasıl olması icabettiği hatırdan geçmez. Çay ne zaman ve ne kadar içilir, bunu kimse düşünmez; hangi çay leziz olur soruşturulmaz; ne kadar zamanda dem alacağı çaydanlığın ateşe ne kadar uzakta bulundurulacağı hiç bilinmez; velhasıl çaymı çay rengine bakarak hemen mideye indirir geçer gideriz. Bazı Gazino ve Çayhanelerde daha itinalı yapanlar olur. Fakat şartını; şurutunu bilerek mi bilmiyerek mi? Orası çay yapanın merakına; titizliğine bağlı.

30. Yıl kadar önce idi; İzmirli olduğu söylenen bir seyyah Denizliye gelmişti. Adı Sofu hoca idi. Yanında Semaverinden başka bir şeyi olmıyan bu hoş meşrep ve latifeci adam tanıdık arkadaşlarına birer gece misafir olur oradan kalkıp başka memlekete gider. Toplandıkları evlerde çay ve şekeri ev sahibinden; pişirip ikram etmesi kendisinden olmak üzere latif çaylar içirip bu suretle geçinip giden bu çay meraklısı arkadaşla — Lise idare memuru Bay Şevket delâletile — ben de tanıştım. Bir kaç defa çay ziyafetlerinde bulundum. Kendi düşüncesile tasarladığı çay şartlarına mevzun ve kafi-yeli bir şekle koymuş çay içilirken birer lâtife ve hikâye arasında birer tanesini okur, çok neşeli bir tavır takınırdı. Hoşa gitmiş olmalı ki bu mısralar tekrarlana tekrarlana hafızamda kalmış. Nerede bir çay ziyafeti verilse o alemlerde o mısraları okunğa çalışırdım. Fakat hepsini bir arada toplayıp sıraya dizemiyordum. Geçenlerde Ödemiş'te Bay Şevketle bunları tekrarladık; sıraya koyduk. İşte aşağıda şöyle başlıyor :

Çayın hassası budur vesile olur ülfete
 Hacet yok yemek tertibi için külfete
 Maileziz berrak olmalı temeli
 Ehibbadan bir duadır Hacı sofunun emeli
 Semaveri lâyükile kaynatup taşırma
 İkrâm edip misafirleri şaşırmalı
 Şeker halis kelleden olmalı
 Bardaklar ağzına kadar dolmalı
 Çay edevatı olmalı gayette temiz
 Şuruta riayet edenin vücudu olur semiz.
 Kilo zamanı gelüp hararet basmalı
 Fareden hıfz için şeker kesesini asmalı
 Seher vakti ahyanen badi saba eser
 Üç bardak nuşet birden hararet keser
 Meraklı olmayan çayı yedirüp geçmez
 Ya puflla telaiden tiryakiler vaz geçmez
 Çaydanlığı muhafaza edesin soğuktan
 Üzerini ört rayihası çıkmasın koğuktan
 Çaydanlığı ateşe sürmeyesin pek yakın
 Kendini harap edersin içme sakın
 Çay yapanın elinde olmalı nezafet
 Böyle çayda olur elbet letafet
 Çaydan evvel su içilmezse yarar
 Acı ve ekşi üzerine gayet zarar
 Çay içenin olmamalı karnı aç
 Mide boş madem çay içmeden kaç
 Çaydan önce yemeli bir tepsi
 Helva, baklava, kadayıf dahildir hepsi
 Çayın nisabı üçtür ondan sonra hemen iç durr
 hemen iç dur.

Ümit ederim ki bu şartları okuyan çay meraklıları yapacakları çayda biraz daha itina gösterecekler ve onlarda tavşan kanı gibi çay içmek arzusu uyanacaktır.

DÜŞÜNCELER

— İnsanlar birbirlerini öldürmedikleri takdirde hastalıklar da onları güç öldürür.

— İnsanlar iyi günlerinde kötü günlerini değil de niçin kötü günlerinde iyi günlerini anarlar. Günün kötülüklerinde bile bir iyilik olduğunu bilmediklerinden mi?

— Neden kötülükleri değil de iyilikleri unuturuz? İyi bir insan olmadığımızdan mı?

— Her insan sabahleyin öğle güneşinin doğmayacağını bildiği halde gene onu bekler!

— Her yüzü gülen insanı sevinçli sanmayın; çok zaman içi dertliler gülmek ister.

— Sebepsiz gülene kaba, terbiyesiz, veya deli, derler. Fakat hiç birimize o kimsenin içindeki ikinci veya üçüncü bir insanla konuştuğunu ve şakalaştığını düşürmeyiz.

— “ Her güzelin bir kusuru olur. „ Fakat kusuru fazla olan çirkindir.

— Yalancılık dontumuz, yalancılar düşmanımızdır.

— Ayağına bir taş değerse o taşı ez ve deki:

Yolumun üzerinde kaldıkça ezilmeğe mahkûmdun.

— Para icat edilelidenberi her telâkkiyi değiştirdi: Çirkin güzel, hastayı sağlam ve haksızı haklı gösteriyor.

— Kadın sevgisi, kadının bulunduğu toprağı da sevdire; ve kadınlarından nefret eden kimseler vatanlarına karşı bir hiyanet suçu işleyebilirler.

— Bizi hayata bağladığı gibi ölüme de koşturan gene kadındır.

— Her kadın tek başına güzeldir; çirkin kadın güzel kadının yanında belli olur.

Ahmet Vefa ARAY

SARHOŞ

Aklı başka bir iklimde;
Gözleri sisli dağlarda,
Bekliyen bir peri görür.

Bir acem işi kilimde,
Halay çektiği bağlarda
Tepindiği yeri görür.

Baktım yağız at üstünde,
Ayşemizin düğününde
Ağlarda sarhoşum ağlar.

Ruhunun çok tellerinde,
El âlemin ellerinde,
Hıçkıran bir bağlama var.

Esat ALDOĞAN

ŞİRİN DENİZLİ

"Honaz" dağlarının dumanlı başı,
Ovalar yanarak döker göz yaşı,
Menderes sevdalı bir arkadaşı
Elinden tutarak avutmak ister.

Kaç yıldır bilseniz içinden ağlar
O başı dumanlı görünen dağlar;
Aşık diyarında zümrütten bağlar
Sevgiyi koynunda uyutmak ister.

Burda insan sanki insan değildir,
Damarları yakan o kan değildir..
Kim demiş öksüze vatan değildir?
Yaraları saran bir el Denizli...

Her kul varasını sende bağlıyor,
Hasretinle bütün cihan ağlıyor;
Irmakların şırıl şırıl çağlıyor
Ve "aşıkız diyor." güzel Denizli!.

Ben de sular gibi ilk defa senden
Sevgiyi öğrendim.. nazlısın neden?
Unutma ki bir gün bulurmuş eden
Yanarsın aşkıma bedel Denizli!.

S. Zeki Göktürk

ZEHİRLİ GAZLAR İPERİT YAHUT LOST

Yazan: C. YEŞİLADA

S: CH. CH. el
2 2
CH. CH. el
2 2

Açık esmer renkte bir mayidir. Sarımsak hardal gibi kokar. İperit mayi halinde iken ince elbiselerden geçer. Kalın elbiselerden zor geçer, madenlerden geçer. Mayi halinde toprak üstünde on beş gün, toprak altında dört hafta kalır. Vücutta çok tehlikeli yaralar açar. Yaraların tedavisi uzun sürer, ses kısılır. İnsan nefes alamaz ölür. İperitin panzehiri kireç kaymağıdır. Mayi İperit vücudun boyundan aşağı kısmına damladığı zaman yedi dakika zarfında derhal buraya kireç kaymağı sürmelidir. Sonra bal su ile yıkamalı ve suyun deydiği bütün yerlere tekrar sürmeli tekrar yıkamalı ve bunu birkaç defa tekrar etmeli. Yedi dakikayı geçerse kireç kaymağı fayda vermez. Buhar veya gaz halinde teneffüs edilirse ciğerleri harap eder. Kireç kaymağı boyundan yukarı olan azaya sürülmez. Buralara Bikarbonat veya borik asid mahlülü sürülür. Mayi iperit gözü kör eder. Buna karşı vücudun her tarafını örten lâstik gaz elbiseleri ve üç tabakalı süzgeçlerle korunulur. Levizit: As. el. CH.el

2

Sardunya çiçeği gibi kokar. Açık sarı renkte bir mayidir. Buna ölüm şepnemi de derler. Vücuda yaptığı tesir İperitin aynidir. Yalnız aralarında bazı farklar vardır:

- 1 — Levizitin tesiri anıdır. İperit geç tesir eder.
- 2 — Levizitin açtığı yaralar iperit kadar büyük değildir.
- 3 — Levizitin gaz halinde iken yaptığı tesir iparite benzer, yalnız tesiri azdır. Üç tabakalı süzgeçlerle korunulabilir.

Öldürücü Gazlar

1 — Kiyanitrik asid: (Hcn) renksiz bir mayidir. Acı badem gibi kokar.

2 — Klor kiyanitrik: (Clern) bu da acıbadem kokusunda renk-siz bir mayidir.

3 — Brom kiyanitrik: (Brn) acıbadem kokusunda katı bir cisimdir.

Bunların üçüne birden sinir gazları denir, teneffüsü idare eden sinirleri uyuştururlar. İnsan olduğu yerde ölür kalır. Bunların tesirleri anıdır süzgeçleride vardır. Bu grupta bir- de kömür gazı vardır. (Co) bun kana tesir eder. Onun için bunun adına kan zehriderler. Bununda süzkeci vardır.

Zehirli Gazlara karşı korunma

Bu da esas itibariyle ikiye ayrılır.

1 — Aktif korunma.

2 — Pasif korunma.

Aktif korunma: Düşmanın gaz atmasına mani olmaktır. Buda uçaklarla, uçaklara karşı kullanılan toplanlar, makineli tüfek ve projöktörlerle olur; en mühim mesele tay-yarelerimizin çoğalmasına son derece yardım etmektir.

Pasif korunma: Bu da ikiye ayrılır:

1 — Tek başına korunma.

2 — Toplu korunma.

Teşkilâtına korunmada kullanacağımız cihazlar şunlardır: Gaz maskeleri, Oksijen Cihazları, Gaz elbiseleri

Toplu korunma Gaz odalarında ve Gaz Sığınaklarında olur.
(Son)

(23 Nisan Münasebetiyle)

HURRIYET KUŞLARI

(Beş perdelik çocuk temsili)

Yazan: ATA LUTFI ÖZDİL

— Geçen sayıdan devam —

Vallah yiğit şahinim,
Ben sözümde kâhinim,
Kız kardeşin bülbülü,
Kuzgun sever, o gülü

Baykuş (bu sırada bir kahkaha ile haykırp çırpınarak.)

Kalk şahinim dağlara,
Biz gidelim bağlara,
Bu bir siyah çiyandır,
Sözleri hezeyandır.

(Bunu müteakiben uçarlar, karga yalnız kalır... Perde kapanır)

— İkinci perdenin sonu —

Tablo — 3 —

(Gülistanda bir kameriye? Gül dalları etrafını kaplamış, ilkbaharın en feyizli bir sabahı. Bülbül ve kanarya karşılıklı dem çekerek şakırlar. Sonra da saksâğan vakarla yanlarına girer. Kuzgun ve kartal uzaklarda dolaşırlar.

Perde — 3 —

Kameriyede: - Piyano ve keman beraber -
Bülbül (daldan dala atlıyarak)
Fecir, ficir seher doğar şafakta,
Güller açar sular çağlar ırmakta,
Gök tanrının melekleri uçarlar
Telli, pullu kanatları açarlar
Bahçelere altın yaprak saçarlar,
Yıldızları göz kırparak kaçarlar,
Ficir, ficir güneş çıkar dağlara,
Fidanlarda gonca açar bağlara,
Yapraklar şebnem taşır,

Nur yağar şakır şakır...
 Kanarye (karşı dala uçarak)
 Cicim bülbül oıvıldııyor,
 Gül fidanı kımıldııyor,
 Gök tanrım esirgesin?
 Lalam saksağan nerdesin ?
 Siyah karga, karakuzgun,
 Vermesinler bize bozgun,
 Melek bülbül, cicim bülbül
 Çok bakıyor mavi sümbül
 Saksagan: - (kuyruğunu sallayarak)
 Çakır, çakır çok bakıyor,
 Mavi sümbül can yakıyor,
 Gök nazardan pek saklasın,
 Rabbim düşmanı haklasın,
 Kuzgun sultan bir yoldaşım,
 Karga kavastır kardeşim.
 Onlar bize talkın verir.
 Zıyan vermez, altın verir
 Karga - (sekerek)
 Bak bülbülüm kanaryama,
 Dün girdiniz hep rüyama,
 Bir gümüşten kafes varmış,
 Güller etrafını sarmış,
 Kuzgun tutmuş gagasında,
 Siyah bir taç kafasında,
 Kafesteki sizlerdiniz,
 Elmas, inci dizediniz,

(Bundan güvercin gagasında taze bir gonca ile süzülerek kanaryaya dahil olur. Evvelkiler hepsi birden kanatlarını açarak tazimlerle yol verirler. Güvercin taze kül goncasını bülbüle uzatarak yaklaşır.)

Bülbül goncayı alır.

Güvercin -

Vakur, vakur güzel bülbül,
 Sana lâayık taze bir gül,

— Devam edecek —

Halkevlerinde çıkan Dergiler

<u>Halkevinin adı</u>	<u>Derginin adı</u>	<u>Halkevini adı</u>	<u>Derginin adı</u>
Adana	Görüşler	Gireson	Aksu
Afyon	Taşpınar	Isparta	Ün
Amasya	Yeşil Irmak	İzmir	Fikirler
Antalya	Türk Akdeniz	Kayseri	Erciyes
Artvin	Çorum	Konya	Konya
Bafra	Altın Yaprak	Manisa	Gediz
Balıkesir	Kaynak	Mersin	İçel
Burdur	Burdur	Milâs	Yeni Milâs
Bursa	Uludağ	Muğla	Muğla
Çorum	Çorumlu	Niğde	Alpınar
Denizli	İnanç	Niksar	Ülker
Diyarbakır	Karacadağ	Trebzon	İnan
Elâzığ	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Urânaz
Eminönü	H. B. Hb.	Sivas	4 Eylül
Erzurum	Ata yolu	Urfa	Ocak
Eskişehir	Halkevi	Yozgat	Bozok
Gaziantep	Başpınar	Zonguldak	Kara Elmas

Fiatı - 10 - kuruştur.